

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: J. Th. Balk, Keverberg 54, Amsterdam-Z.

Opggericht 1 Januari 1881

MARKANTE FACETTEN

Repercussies naar aanleiding van het rapport van de staatscommissie-De Vreeze (II)

door **A. P. N. de Groot, arts, voorzitter**
Vereniging tegen de Kwakzalverij

HET NIET MEDE laten spelen van enig verstandelijk overleg door degenen, die een zwak blijken te hebben voor het optreden van onbevoegden blijkt overduidelijk uit hun herhaaldelijke relativering van de waarde van onze inzichten en publicaties.

Naast de, reeds vermelde, minachtende opmerkingen over „het over één kam scheren” en „het alles zwart-wit stellen” verkondigen zij te pas en te onpas, dat de Vereniging tegen de Kwakzalverij ongenueanceerd zou denken en handelen.

Het onjuiste van deze beweringen in het openbaar — in interviews en bij andere gelegenheden — moge in deze artikelenreeks op ondubbelzinnige wijze blijken.

Geschraagd door niet te ontkennen feitenmateriaal worden daarin deze verwijtende beschuldigingen naar het rijk der fabelen verwezen onder aanhaling van het spreekwoord van de splinter en de balk.

Door hun eenzijdige kijk op de verrichtingen van hun favorieten benadelen deze aanbidders van niet-opgeleide gezondheidsbemoedialen — indirect — een goede gezondheidsZORG.

Op onderstaande punten toch geven zij blijk van een niet verstandelijk beredeneerd — welhaast bekrompen — inzicht in de gevaren van de kwakzalverij.

1. Zonder bedenken en veelal zéér luidruchtig bazuinen zij zogenaamde „successen” van onbevoegden — klakkeloos door hen als WAAR aangemen — naar alle kanten rond.
2. Zij miskennen het feit, dat hun gunstelingen niet permanent over de, aan dezen toegedachte, kwaliteiten de beschikking hebben.
3. Zij beseffen niet, dat de, door hen vereerden, hun „klanten” ernstig kunnen schaden als deze onbevoegden niet gedisponeerd zijn.
4. Zij hemelen hun idolen op door de-

zen te betitelen als „genezers” en hen het — valse — aureool te geven van „bonafide” zonder in staat te zijn beide epitheta ook maar bij benadering wetenschappelijk waar te kunnen maken.

5. Zij schatten het placebo-effect — de factor, die op eenvoudige en doeltreffend duidelijke wijze DE verklaring geeft voor elk „succes” van onbevoegden, maar die even simpel het zeer grote gevaar van de „handelingen” van deze wetsovertreders aanduidt, — niet op z'n waarde.

Wat dit laatste betreft is de mogelijkheid niet uit te sluiten, dat de adepten van paragnosten nimmer kennis hebben genomen van dit statistisch-wetenschappelijk, dubbel-blinde, onderzoek, dan wel zich nooit de moeite hebben getroost het serieus-verstandelijk te toetsen.

Om deze redenen komt het ons uitermate nuttig voor te hunner — en ook anderer — oriëntatie en nadere instructie op deze, uiterst belangrijke, proefneming fel de schijnwerper te richten.

PLACEBO-ONDERZOEK

HET PLACEBO-ONDERZOEK werd ingesteld om nader inzicht te krijgen in de mate, waarop door suggestie invloed zou kunnen worden uitgeoefend op ziekelijke afwijkingen.

Tot dat doel werd een groot aantal proefpersonen, lijdend aan verschillende ziekten, in diverse stadia van ontwikkeling, in twee gelijkwaardige groepen ondergebracht.

Voor elk van beide groepen werd een behandelend arts aangewezen.

Hun receptuur werd in eenzelfde apotheek bereid, met dien verstande, dat de recepten van de ene geneesheer volgens diens letterlijke voorschriften werden klaar gemaakt, die van de andere daarentegen uit onschuldige, niet werkzame, middelen als melksuiker, kalk enz.

Geen van beide artsen was op de hoogte van deze manier van afleveren.

Zij beiden, noch hun patiënten, konden aan de hun verstrekte medicynen het verschil in samenstelling opmerken. En wel omdat de, voor dezelfde ziekten bereide, middelen op volkomen gelijksoortige wijze — wat betreft uiterlijk, vorm, gewicht, kleur, reuk en smaak — waren afgewerkt.

Al deze voorzorgen werden getroffen om mogelijke wederkerige telepatische beïnvloeding tussen arts en patiënten te voorkomen.

Na beëindiging van de proefperiode werden alle deelnemende patiënten wederom onderzocht door dezelfde medische deskundigen, die eerder reeds beide groepen hadden geformeerd.

Uit dit na-onderzoek zou moeten blijken of er verschil van invloed — en zo ja welk — was geweest in de toepassing van fopmiddelen en wetenschappelijk als zéér werkzaam erkende.

De uitslag was verbluffend!! die van erkend-geneeskrachtige werking.

Met volslagen onwerkzame middelen werd in 35% van de gevallen eenzelfde resultaat (genezing, verbetering dan wel gelijkblijvende toestand) bereikt als met die van erkend-geneeskrachtige werking.

We weten, dat vele ziekten vanzelf verbeteren resp. genezen.

Maar het percentage in genoemde Amerikaanse placebo-proef behaald, ligt vele malen hoger. Dit meerdere moet worden geschoven op rekening van de suggestieve beïnvloeding, die de behandelend arts heeft uitgeoefend op zijn — volkomen vertrouwen in hem stellende — patiënt.

Nuchter doorredenerend moet worden aangenomen, dat een — voor suggestie gevoelige — „klant” eenzelfde soort inwerking zal ondergaan van een onbevoegde aan wie hij — als „reddende engel” — zijn absolute vertrouwen schenkt.

Dit nog tè meer als de wetsovertreder — psychologisch gebruik makend van dit vertrouwen en allerminst gekweld door

VERVOLG OP BLZ. 16

Wetenschappelijk niet-verantwoorde gezondheidsbemoedienis is KWAKZALVERIJ

BLZ. 15

Een onthullende proef met placebo's

VERVOLG VAN BLZ. 15

enigerlei gewetensbezwaar — herhaaldelijk en nadrukkelijk verzekert zijn „klant” (wel even) te zullen genezen.

Degenen — n.l. de proefpersonen uit de placebo-groep — die zonder meer ook wel vanzelf zouden zijn genezen of verbeterd dan wel door suggestie een verhoging van hun innerlijke weerstand zouden hebben gekregen, ondervinden van dit optreden een sneller opknappen. Succes verzekerd!!

Bij de andere — grotere — groep, n.l. 65% van het totaal, bereikt dezelfde paragnost met zijn gezondheidsBEMOEIENIS niets of hij berokkent zijn „klant” zelfs schade door het voorbij laten gaan van het ogenblik, waarop deskundig medisch ingrijpen wellicht nog zou hebben kunnen baten.

Deze „handelingen” van alle onbevoegden en de „resultaten” van niet-erkende geneesmethoden (aardstralen, acupunctuur, Aslan-therapie, astrologie, cel-therapie, homeopathie, irisdiagnostiek, Mazdaznan, natuurgeneeswijze enz.) kunnen funeste gevolgen van de — nodeloze — gezondheidsbemoeienis met andermans gezondheid niet uitsluiten.

Hier schuilt het levensgrote gevaar van de kwakzalverij!!

Niet alleen de — zelfbewuste — betweters, maar ook het — niet nadenkende — grote publiek geeft zich geen flauwe rekenschap van deze kant van dit gevaar. Zij toch betitelen hun favorieten — geheel ten onrechte — als „genezers” en geven dezen het — valse — aureool van „bonafide”. Ze zijn — of houden zich — blind voor bovenvermelde misdragingen van hun afgoden, die niet bij machte zijn ook maar de eenvoudigste diagnose te stellen.

Alvorens tot een verdere beschouwing van de reactie van Prof. mr. De Vreeze op ons commentaar terug te keren lijkt het ons zinvol het gebrek aan redelijk inzicht in een welbegrepen gezondheidsZORG, zoals die bij Jan en alleman blijkt te bestaan, nader te analyseren.

NOOIT BONAFIDE

DEGENEN, DIE HET (wan)begrip „bonafide genezers” als een dierbaar kleinood koesteren, geven er blijk van geen inzicht op te kunnen brengen voor de werkelijkheid inzake optimale gezondheidsZORG, noch van het gevaar van de kwakzalverij.

De onbevoegden, die zich onledig houden met gezondheidsBEMOEIENIS overtreden de wet uitoefening geneeskunst en kunnen derhalve nimmer als „bonafide” (= te goeder trouw) worden aangemerkt.

Het epitheton „bonafide” wordt dan ook volkomen te onpas gehanteerd in combinatie met onbevoegd uitoefenen van ge-

neeskundige „handelingen”. Deze — lovende — begripsbepaling wordt eigenlijk in feite ook niet bedoeld om aan te geven, dat de wetsovertreders zo te goeder trouw zouden zijn, maar dat zij — in de ogen van hun fans — zulke „goede” werkers op het terrein van de gezondheidsZORG zijn.

Hoe kortzichtig deze mening is, werd door ons reeds aangegeven toen wij stelden, dat ze bij de groep van 65% ernstig gevaar voor de lijders, hierin horende, opleverden.

In ons Maandblad zijn in de loop der jaren meerdere gevallen te uit en te na openbaar. Elders vermelden wij een aantal hiervan wederom teneinde de nadruk te leggen op de zéér ernstige gevolgen van falen van — gedoodverfde — „bonafide” kwakzalvers.

Hier willen wij volstaan met er één aan te halen.

Professor Dr. L. B. W. Jongkees deed — in zijn feestrede ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van de Vereniging tegen de Kwakzalverij — mededeling van een kwalijke ervaring met een 40-jarige ingenieur. Deze, intellectueel gevormde, onbevoegde was geheel te goeder trouw als mens, niet dom en had een gedegen algemene ontwikkeling. Toen hij hem zich de overtuiging had vastgezet, dat hij de „gave” bezat, deed hij zijn „wonderwerk” zonder reclame of ophef, zonder ervoor te worden betaald. Het feit, dat een buurjongetje bijna te laat voor een blindedarmontsteking werd geopereerd, heeft zijn, eenmaal gevestigd, vertrouwen nauwelijks geschokt. Ondanks zijn hoge intellect en zijn grote verstandelijke vermogens behield deze onbevoegde zijn — blij — besef een zegen voor vele zieken te zijn en ging hij gemoedereerd door met zijn wetsovertredingen. Een bedrieger? Welneen; maar desondanks zeker een hoogst gevaarlijke gezondheidsbemoeiing.

PROF. DE VREEZE

EN NU TERUG naar de reactie van Prof. Mr. De Vreeze op ons commentaar.

„Ja, als ik dokter De Groot hoor, dan moet ik wat voorzichtig zijn met mijn reactie, want ik ben wel geen econoom, maar ik ben jurist, dus ook geen medicus.”

Dat laatste is — helaas tot schade van een weldoordachte gezondheidszorg — in het rapport van de commissie-De Vreeze voor wat betreft een doeltreffende zekerheid terzake deskundige, medische, behandeling maar al te zeer gebleken. Hierbij toch zegeviert het — juridisch-politieke — inzicht boven het medische, dat volkomen wordt genegeerd.

Hoe voortreffelijk de Staatscommissie MEDISCHE Beroepsuitoefening op talloze punten ook de geneeskundige wetgeving denkt te moderniseren, op het essentiële

punt van voorkomen van kwakzalverij mist ze de boot schromelijk.

Op het punt van de rapportering — en niet minder door het wel heel zwakke verweer van haar voorzitter bij diens reacties op ons commentaar — treedt duidelijk naar buiten hoe ongewenst het moet worden geacht een niet-medicus de leiding toe te vertrouwen als beoordelaar van geneeskundige belangen.

Bij de besprekingen over het „integrale” verbod is de Staatscommissie-De Vreeze klaarblijkelijk alleen te biecht gegaan bij haar directe voorgangsters, de interdepartementale commissie-Muntendam en de Staatscommissie-Peters, die — volgens beider opdracht — een veel beperkter terrein moesten overzien, n.l. slechts de — juridisch-politieke — aspecten van de ontstane chaos.

Bij haar besprekingen naar aanleiding van haar — uitvoeriger — opdracht heeft de Staatscommissie-De Vreeze op het punt „verbodsbepalingen” nagelaten kennis te nemen van de uitslag van een — deskundig medisch gericht — onderzoek van een verre, voorgangster, de Staatscommissie-Pekelharing, uit de jaren 1917/1918. Bovendien heeft ze verzuimd in haar besprekingen de slotsom van het placebo-onderzoek mede te betrekken. Twee fundamentele nalatigheden.

★ Sub 1. De Staatscommissie-Pekelharing kwam — na een serieus medisch-wetenschappelijk onderzoek — tot de conclusie, dat elk optreden van onbevoegden streng moest worden verboden (integraal verbod). Deze commissie was weliswaar gestuit op enkele gevallen van „verbetering” ten gunste van ziekelijke afwijkingen NA — dan wel DOOR — handelingen van onbevoegden, die niet direct wetenschappelijk konden worden verklaard. Maar de Commissie-Pekelharing meende, dat een en ander kon worden verklaard door aan te merken, dat de mogelijkheid van vanzelf opknappen of van verlaat-gevolg van een vroegere deskundige behandeling (bestraling, psychische beïnvloeding door een deskundige) niet moest worden uitgesloten. Wanneer de leden van de commissie-Pekelharing reeds vertrouwd zouden zijn geweest met het begrip Placebo-effect, zou dit hun verklaring van de — ogenschijnlijke — ongerijmdheden wetenschappelijk hebben vergemakkelijkt en bevestigd.

★ Sub 2. Van de leden van de Staatscommissie-De Vreeze moet worden aangenomen, dat ze te uit en te na kennis hebben van de resultaten van dit placebo-onderzoek.

Over dit zéér belangrijke aspect wordt in het rapport-De Vreeze met geen woord gerept. Het is dus niet aan de orde geweest tijdens haar besprekingen.

Dit betekent, dat géén van de leden van deze Staatscommissie het grote belang ervan voor de gezondheidszorg heeft ingezien. Ware dit wel het geval geweest,

Medische belangen werden verwaarloosd

VERVOLG VAN BLZ. 16

dan zou ongetwijfeld — in het welbegrepen belang van een optimale gezondheidszorg — het rapport op dit punt een heel ander accent hebben gekregen.

Blijkens de reactie van Prof. Mr. De Vreeze ligt het accent nu volkomen bij een juridisch-politiek inzicht en is daarbij het medische facet verwaarloosd.

„Maar wij zijn tenslotte met z'n allen tot de conclusie gekomen: beter een beperkte wet, die dan ook echt werkt, (als er schade wordt aangericht moet er worden ingegrepen) dan een hele strenge wet, die het hele gebied omheint en afrendelt en die in feite niet werkt, wat eigenlijk een aanfluiting voor de wet is”.

„BEPERKTE” WET

ONZE VRAAG LUIDT: „Hoe denkt Prof. Mr. De Vreeze een „beperkte” wet met zijn meerdere uitzonderingen doeltreffend te kunnen handhaven als in de eeuwenlange praktijk reeds is gebleken, dat een simpele „heel strenge” wet door onvoldoende toezicht en meerdere andere oorzaken tot een chaos heeft geleid?” Ook deze reactie van Prof. Mr. De Vreeze spreekt wel heel duidelijk voor het feit dat louter juridisch-politiek door zijn commissie is geoordeeld onder negatie van de medische belangen.

Op nog een ander belangrijk punt heeft de Staatscommissie-De Vreeze kennelijk het medisch belang verwaarloosd.

„In de commissie zaten heel veel artsen. Nu moet ik direct zeggen: niet ieder van die artsen is even gerust op de wijziging, die wij hebben voorgesteld. Laat ik zeggen: de hoofdinspecteur Volksgezondheid — dokter De Groot noemt de inspectie — heeft er wel moeite mee, want die vindt, dat die oude wet toch altijd op z'n minst een preventieve werking heeft, laat ik het nu zo maar zeggen. maar tenslotte hebben we met z'n allen toch een conclusie getrokken”.

Weer zo slap uitgedrukt „op z'n minst een preventieve werking”. Nee Professor: Die wet heeft een **positieve** preventieve werking, die echter niet tot haar recht is kunnen komen omdat talloze instanties — en particulieren — de bedoeling ervan meer dan een eeuw hebben gesaboteerd. Wij komen hier later wel met onduidelijke feiten op terug.

Naar de mening van de Vereniging tegen de Kwakzalverij zouden ALLE artsen, leden van de commissie-De Vreeze, als één man en zeer positief, tegen de voorgestelde wetswijziging moeten zijn geweest.

1. In de eerste plaats omdat zij — als medicus — pal moeten staan voor het geneeskundige belang van het mens-

dom. Daar dit belang eist, dat de behandeling van zieken geschiedt door zo goed mogelijk opgeleiden, moet een strenge wet — en een even strenge handhaving ervan — hiervoor borg staan.

Deze artsen hadden onder geen enkele voorwaarde mogen accepteren, dat er een „wetswijziging” zou worden voorgesteld, waardoor onbevoegden — die geen diagnose kunnen stellen noch een geëigende therapie toepassen — ook maar enige vrijheid van „handelen” zouden krijgen. Op z'n minst was hier een minderheidsnota op zijn plaats geweest.

2. Ten tweede — de geneeskundig hoofdinspecteur wees hier reeds op — omdat van een strenge wet „op z'n minst” een preventieve werking uitgaat.

Voorkomen is beter dan genezen. De Staatscommissie moge deze waarheid dan misschien met de mond belijden, metterdaad heeft ze „met z'n allen” toch maar gekozen voor de — politieke — weg van de minste weerstand. Haar „wetswijziging” impliceert, dat slechts achteraf — repressief — kan worden ingegrepen.

Dus als het kalf al verdronken is: aan een zieke reeds onheil is toegebracht.

In tal van gevallen zal blijken, dat zelfs dit — achteraf — ingrijpen helaas niet mogelijk zal zijn omdat het kwaad nimmer bekend zal worden dan wel omdat de bewijsvoering — naar de mening van juristen, die géén medici zijn — ontoereikend is door tegenwerking van diverse lieden.

In het vervolg van deze artikelenreeks zullen hieromtrent nog krasse staaltjes aan de vergetelheid worden ontruk.

A. P. N. DE GROOT

Prooi voor Kwakzalvers

MULTIPLE SCLEROSE-PATIËNTEN zijn een prooi voor kwakzalvers, betoogde onlangs een schrijver in de Britse Sunday Times. Sommige patiënten geloven in een dieet met zo weinig mogelijk eiwitten uit granen, maar geen neuroloog heeft er een goed woord voor over. De enige verklaring die men er in een tehuis, waar MS-lijdende worden verpleegd, kan geven is, dat de patiënten als ze dat dieet volgen iets hebben om voor te vechten: ze worden moreel sterker. Dat is de oorzaak dat zij zich beter voelen. Er zijn nog meer strohalmen waaraan de lijdende aan multiple sclerose zich vastklemmen, zoals meditatie. In de Sunday Times vertelt een patiënt dat een naturopaat — die lieden treft men niet alleen in Nederland aan! — hem een elektrische golftherapie had aangeboden. Hij zou er wel enige duizenden voor moeten betalen. Maar hij had geweigerd: hij geloofde er niet in.

Mr J. E. Goudsmit uit waardering voor de pers

ONS BESTUURSLID, mr. J. E. Goudsmit, heeft afscheid genomen als kantonnier te Haarlem. Er was zeer veel belangstelling. Bij die gelegenheid heeft hij uiting gegeven aan zijn waardering voor de pers. Hij bleek het de pers niet kwalijk te nemen dat er wel eens kritiek wordt uitgeoefend op de rechterlijke macht.

Er bestaat de neiging, zei hij, om kritiek op de wetgevende en de uitvoerende macht gezond te vinden, als passend in een democratie, maar kritiek op de rechterlijke macht als gezagsondermijndend te bestempelen. In zijn afscheidsrede heeft mr. Goudsmit duidelijk laten blijken daar niet mee accoord te gaan. Hij vond dat openheid en voorlichting aan de pers noodzakelijk zijn en dat de rechterlijke macht de hand in eigen boezem moet steken.

Ook in ons blad is meer dan eens kritiek uitgeoefend op vonnissen, die wij als volstrekt ontoereikend beschouwden om het kwaad van de kwakzalverij de kop in te drukken. Lichte geldstraffen zijn vaak een lachertje voor lieden, die honderden guldens per dag verdienen. Wanneer Van de Moosdijk, zo bleek ook toen hij voor de overval op de man van de Grenswisselkantoren terecht stond, tijdig door een vrijheidsstraf voor zijn kwakzalverij tot de orde was geroepen had de kans bestaan dat hij toen zijn weinig bewonderenswaardige carrière had beëindigd.

Tachtigjarige temidden der parapsychologen

TOEN PROF. W. H. C. TENHAEFF onlangs zijn 80ste verjaardag vierde is hij vereerd met de benoeming tot ere-voorzitter van het internationale genootschap Imago Mundi — een overigens niet zeer bekende organisatie. Op de receptie te Utrecht ter gelegenheid van de 80ste verjaardag kwam prof. dr. Hans Bender van de Universiteit van Freiburg in Breisgau. Bender zei vele goede dingen van zijn bejaarde collega. Toen prof. Bender door journalisten werd gevraagd, wat hij dacht van de opvolger van Tenhaeff, de Zweed Johnson zei Bender ook Johnson een bekwaam man te achten. Zoals men weet heeft Tenhaeff in niet mis te verstane woorden te kennen gegeven dat Johnson niet geschikt was voor zijn taak.

Bij de leden van het comité van aanbeveling dat ter ere van de 80ste verjaardag van Tenhaeff is gevormd was ook oudstaatssecretaris Vonhoff en Carel Enkelaar van de NOS, die als journalist bij De Volkskrant vroeger nogal wat heeft gepubliceerd over de grote beschermeling van Tenhaeff: Gerard Croiset.

Prof. Tenhaeff komt met de wichelroede bijna in ons straatje

EEN GEZIN UIT Loosdrecht zou dankzij de wichelroede van reumatische pijnen zijn genezen. Een heer uit Rotterdam raakte dankzij de wichelroede van zijn slapeloosheid af. Wat is dat voor een wonderding, die wichelroede? Conny Sluysmans van De Telegraaf ging daarover bescheid halen bij prof. Tenhaeff, die inmiddels in Utrecht een opvolger heeft, de Zweed prof. Johnson, maar die nog altijd DE Tenhaeff is, professor dr. Willem Heinrich Carl Tenhaeff!

Bij prof. Tenhaeff gaan altijd veel journalisten te rade, zelf publiceert hij steeds ijverig met vlotte pen in allerlei organen en niet te vergeten populaire tijdschriften — een gave, waaraan we niet zullen tornen — zodat er niet zoveel reden zou zijn om van dit artikel van Conny Sluysmans in De Telegraaf gewag te maken, ware het niet, dat de bejaarde Tenhaeff met wat hij over de wichelroede zegt tennaastebij in het straatje van onze vereniging komt. Tennaastebij — niet helemaal, maar dat zal geen lezer van ons Maandblad verbazen.

Tenhaeff dan legt Conny Sluysmans eerst het ideo-motorisch beginsel uit: onder invloed van je gedachten ontstaan onbewuste spierbewegingen, die een pendel laten slingeren, een wichelroede laten uitslaan. Dat is niet het gevolg van aardstralen.

„Je reinste zwendel”

WIJ CITEREN NU de heer Tenhaeff: Want het begrip aardstralen is volslagen foutief. Je hebt mensen, die beweren dat zich onder de grond elektrische verschijnselen voordoen, die op die roede zouden inwerken, maar dat vind ik larie. Met behulp van die theorie is er door de tijden heen het grootste bedrog gepleegd. Men ging anti-aardstralingskastjes verkopen en dat was je reinste zwendel.

Er werd bij gezegd, dat zo'n kastje maar een beperkt ontstralingsgebied had, hoogstens genoeg voor het bed van jou en je vrouw. Maar had je ook een schoonmoeder, aldus nog steeds Tenhaeff, dan werd het weer duurder, dan moest er nog een kastje bijkomen en had je zes kinderen dan was je rijp voor de steun. En dat — zegt de vitale tachtiger prof. Tenhaeff tegen Conny Sluysmans — herinnert mij

aan een Wienerin, die eens tegen mij zei: „Das Leben ist schön aber teuer; man kan es billiger haben aber dann ist es nicht so schön”....

Het begrip aardstraal — want daar keren we met de oude heer Tenhaeff weer naar terug na dit Weense uitstapje — is een begrip dat de geoloog tot nu toe niet kent. Hij vertelt dan verder, dat volgens hem een wichelroedeloper soms een helderziende is, „en de idee, die via de helderziendheid in het bewustzijn komt, realiseert zich motorisch in die roede, maar die (wichel) roede heeft daar in feite niets mee te maken.”

Suggestie en placebo's

MAAR DIE WICHELOEDELOPER helpt dan toch maar mensen van hun slapeloosheid af? Prof. Tenhaeff meent dat er een enorme hoop nonsens op dat gebied bestaat. „En verreweg de belangrijkste rol wordt gespeeld door de suggestie. Kijk, als zo'n wichelroedeloper in zichzelf gelooft en als hij dat geloof weet over te dragen op de moeder van een slecht slapend kind, dan is het nog maar een kleine stap voor die moeder om haar nieuw-verworven rust op haar kind over te dragen.

— Ook al is dat kind een baby?

— O ja, zegt Tenhaeff stellig, zo'n kind voelt onmiddellijk als die moeder haar onrust kwijt is. Nerveuze moeders maken nerveuze kinderen. Dat is algemeen bekend. En alleen al het feit, dat de moeder er van overtuigd is eindelijk uit de misère te zijn, kan er de oorzaak van zijn dat het kind rustig gaat slapen. Vertel mij niets over de macht van de suggestie! Denk maar eens aan de placebo's! Dat zijn, populair gezegd nèt-geneesmiddelen. Waarmee mensen, die aan wérkelijke kwalen lijden wérkelijk genezen worden. Puur op grond van suggestie kan een farmacologisch waardeloos middel toch efficiënt zijn. En dat is eigenlijk, aldus de heer Tenhaeff, hogelijk interessant, dat je een organisme kunt veranderen door middel van suggestie”.

(Zie ook wat onze voorzitter in dit nummer schrijft onder Markante facetten over een opmerkelijke proef met placebo's in de Ver. Staten genomen).

Nog meer acupunctuurproeven.

IN ONS FEBRUARINUMMER melden wij (bladz. 7) het plan om in Engeland proeven te doen om te zien of men met acupunctuur verslaafden kan helpen. In Chicago is de Amerikaanse arts dr. Jerome Stewart eveneens met een experimenteel acupunctuurprogramma voor verslaafden begonnen. Dit zou, aldus Stewart, heel wat goedkoper zijn dan een ontwenningsskuur met een kostbaar vervangingsmiddel als het ook hier te lande gebruikte methadon. De acupunctuurnaalden worden door dr. Stewart aangesloten op een elektrische stimulator, waardoor de pijn, die zich bij de ontwenning aan sterke narcotica voordoet niet zou optreden.

Lippenstiften zijn zuiver.

GOEDKOPE LIPPENSTIFT is niet slechter dan dure. Ze is evenmin schadelijk. Er is dus geen reden om dure te kopen, of het zou om de kleur moeten zijn.

Dat is de conclusie van een onderzoek naar lippenstift, dat de Consumentenbond samen met de Duitse Stiftung Warentest heeft uitgevoerd. Daarbij werd onder meer gekeken naar de aanwezigheid van ongewenste stoffen. Ze werden echter niet of slechts in onbetekenende hoeveelheden aangetroffen.

De prijs van de lippenstiften liep van f 1,— tot f 9,95, het aantal malen dat ze konden worden gebruikt van 175 tot 500 maal en de prijs per 100 paar rode lippen van f 0,30 tot f 4,40.

Gevolgen van frituren.

OLIËN EN VETTEN met een hoog gehalte aan onverzadigde vetzuren — hoe goed ook voor hart en bloedvaten — zijn ongeschikt voor frituren. Dat blijkt uit een onderzoek van de Consumentenbond naar de achteruitgang van oliën en vetten door frituren. Producten met een hoog gehalte aan onverzadigde vetzuren moeten reeds na enige malen worden weggegooid. Andere oliën en vetten kunnen — als men de temperatuur niet zo hoog laat worden dat er blauwe damp ontstaat — wel vijf tot tien maal worden gebruikt. Rundvet blijft bij frituren het langst goed, maar niet iedereen zal de smaak daarvan waarderen en bovendien geeft het nogal een onaangename lucht in huis.

Bestuur van de Vereniging tegen de Kwakzalverij: A. P. N. de Groot, **Arts** te Hilversum, **Voorzitter**; Mevr. J. W. J. Vermeulen, Berkenrodestraat 23 te Haarlem, **Secretaresse**; L. Brest te Amsterdam, **Penningmeester**; Mr. J. E. Goudsmit, **Kantonrechter** te Haarlem; P. H. A. Poll, **Dierenarts** te Zeist; Mr. J. D. van den Berg, **Vice-President Arrondissements-Rechtbank** te Arnhem; J. E. Buiters, **Apotheker, Farmaceutisch Inspecteur van de Volksgezondheid** te Zwolle; P. L. Stal, **Arts** te Hilversum; J. M. de Haas, **Tandarts** te Heemstede; Mev. Drs. P. H. van Marle, **Apotheker** te 's-Gravenhage; J. Noord te Amsterdam; Adviserend bestuurslid: Dr. S. Lelie, **Geneeskundig inspecteur van de Volksgezondheid** in Zeeland, Middelburg.

Lidmaatschap van de Vereniging incl. Maandblad min. f 10,—; voor studerende f 2,50. Adres voor het opgeven van leden en abonné's: Oranjelaan 6, Hilversum. Penningmeester: L. Brest, Argonautenstraat 19a, Amsterdam-Zuid. Postgiro van de Vereniging 32237 te Amsterdam. Gem. Giro K 1672.

Abonnement per jaar franco per post
bij vooruitbetaling f 10,—;
studerende f 2,50

Correspondentie Oranjelaan 6, Hilversum